

•
•
•
•

Discussie notitie

Gezamenlijke aanpak funderingsproblematiek

Bestuurlijke Tafel 5 maart 2014

P095-14-010

1. Achtergrond

In het Deltaprogramma werken Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen samen met maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en kennisinstituten om maatregelen voor te bereiden en uit te werken die ervoor zorgen dat Nederland een veilige delta blijft waar voldoende zoet water beschikbaar is. Het Deltaprogramma Nieuwbouw en Herstructurering (DPNH) houdt zich bezig met de manier waarop steden en dorpen in ruimtelijke ontwikkelingen met ondergrond, water en klimaat rekening kunnen houden.

De project- en onderzoeksresultaten van het DPNH hebben hun weerslag gekregen in het Manifest Klimaatbestendige Stad. Het manifest is op 3 oktober jl. door vier coalities voor de klimaatbestendige stad aangeboden aan de Deltacommissaris en de VNG. In dit manifest zijn verschillende acties geformuleerd.¹ Actie 19 van het manifest beschrijft de volgende actie: *'organiseer een traject voor het gezamenlijk formuleren van een gedragen en effectieve aanpak voor preventie van toekomstige funderingsschade'*.

De stuurgroep DPNH heeft besloten hiervoor een draagvlaktraject uit te voeren. Bij deze op preventie gerichte aanpak moet niet de relatie met de huidige sanering van funderingsschade uit het oog worden verloren. Het Water Governance Centre levert de ondersteuning bij de uitvoering van dit traject. In de periode van oktober 2013 tot nu toe zijn verkennende besprekingen gevoerd met belanghebbende en betrokken spelers op het terrein van de funderingsproblematiek. Tevens zijn twee gezamenlijke werksessies gehouden. Uit dit traject komt het beeld naar voren dat er bij betrokken partijen een positieve basishouding aanwezig is om een gezamenlijk aanpak te gaan ontwikkelen. De resultaten uit dit traject vormen de basis voor deze notitie. De bestuurlijke tafel van 5 maart a.s. vormt een belangrijk onderdeel van dit traject.

Voor het vervolg traject na 5 maart zijn de drie onderstaande periode van belang:

- Periode van 5 maart tot 7 mei: Formulering Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie (DBRA) ter besluitvorming in Stuurgroep DPNH op 14 mei;
- Periode van 8 mei - eind september 2014: ontwerp intentieovereenkomst;
- Periode na september 2014: uitvoering intentieovereenkomst.

In de periode mei tot september 2014 kan in een gezamenlijk proces worden toegewerkt naar een intentieovereenkomst passend binnen de DBRA. Het gaat hier om een gezamenlijk afsprakenkader, waarin beschreven wordt welke onderwerpen op welke wijze via de gezamenlijk aanpak zullen worden opgepakt, waar deze aanpak bestuurlijk wordt opgehangen, wie op welke manier meedoet en wie de regie voert.

¹ <https://deltaprogramma.pleio.nl/file/download/21157882>

Besluitvorming over de Deltabeslissingen lopen door tot de zomer van 2014 en op Prinsjesdag worden deze aangeboden aan de Tweede Kamer. DPNH kan tot september desgewenst nog een regierol vervullen en een financiële bijdrage leveren. Daarna zullen andere afspraken moeten worden gemaakt.

De doelstellingen voor de bestuurlijke tafel op 5 maart zijn:

- beelden van positie van partijen rond funderingsproblematiek zijn gedeeld;
- besloten hebben of de betrokken partijen gezamenlijk deze problematiek willen aanpakken en eventuele borging daarvan in tekst Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie;
- besloten hebben of de betrokken partijen toe willen werken naar een bestuurlijke intentieovereenkomst in september 2014;
- er bestaat draagvlak voor de contouren van een gezamenlijk vervolgproces van maart tot en met september 2014;
- principe uitspraak van alle betrokken partijen om hieraan mee te doen, onder welke condities (inzet van middelen en capaciteit) en onder regie van welke partij.

2. Kansen van het funderingsvraagstuk

Uit het traject tot nu toe, dat op verzoek van DPNH is ondersteund vanuit het Water Governance Centre, blijkt dat er een breed gedragen gevoel van urgentie is over de funderingsproblematiek van gebouwen op houten palen en van stedelijke infrastructuur als wegen en rioleringen. Vanwege de uiteenlopende oorzaken, oplossingen en verantwoordelijkheden, komt tot op heden zowel lokaal als op landelijk niveau een solide aanpak van (bestaande) problemen moeizaam van de grond. Uit de gesprekken is gebleken dat een lange termijn aanpak, waarbij sprake is van gedeelde financiering in tijd en financiële bijdragen een perspectief kan bieden voor het oplossen van dit vraagstuk. De veronderstelling is dat een grootschalige en gezamenlijke aanpak veel schade kan voorkomen. Hiervoor is een transitie in denken en doen nodig, een nieuwe op samenwerking gebaseerde aanpak en werkwijze.² Navolgend kader is een illustratie van de kansen van een gezamenlijke aanpak.

Rendement van een gezamenlijke aanpak

Het funderingsvraagstuk is een maatschappelijk vraagstuk met een maximaal denkbare schade (schatting) van € 40 miljard die 1,5 à 2 miljoen burgers treft. Het gaat om ca. 750.000 panden, waarvan voor zo'n 100.000 woningen al funderingsherstel nodig is. Het betreft niet alleen funderingen van gebouwen, maar ook boven- en ondergrondse stedelijke infrastructuur zoals rioleringsstelsels en wegen. Voor deze stedelijke infrastructuur gaat het om circa € 9 miljard aan schade in de periode tot 2050.

Een gezamenlijke aanpak kan in een groot maatschappelijk rendement resulteren. Alleen met een gezamenlijke aanpak kunnen de randvoorwaarden worden gecreëerd die noodzakelijk zijn om nieuwe oplossingsrichtingen in beeld te brengen dan wel bestaande oplossingsrichtingen veel goedkoper te maken. Bovendien ontstaan er bij een gezamenlijke aanpak meekoppelkansen met andere beleidsdossiers zoals energiebesparing en volkshuisvesting.

Centraal voor DPNH staat hierbij de in potentie zeer significante maatschappelijke besparing die gerealiseerd kan worden wanneer funderingsschade in de toekomst kan worden voorkomen. Ook kunnen door een gezamenlijke aanpak besparingen worden gerealiseerd op nu nog zeer kostbare oplossingsrichtingen zoals funderingsherstel. Uit gesprekken met experts worden besparingen op de

² Sterk Consulting en Grontmij, 'Doelmatigheid in het stedelijk waterbeheer', Onafhankelijk advies op verzoek van het Deltaprogramma Nieuwbouw en Herstructurering en Strong, Leiden, juli 2013.

maatschappelijke kosten van tot wel 30% haalbaar geacht. Zelfs wanneer deze gezamenlijke aanpak slechts 10% van de denkbare schade wordt voorkomen dan wel de kosten van herstel worden verlaagd, en dat lijkt in de ogen van de belanghebbenden een ondergrens, zelfs dan wordt duidelijk dat het belang van een significante inspanning op het doen slagen van een gezamenlijke aanpak groot is. Immers zelfs wanneer slechts 10% wordt voorkomen/bespaard, leidt dit tot een maatschappelijke besparing van miljarden euro's.

3. Resultaten tot nu toe: gezamenlijke beelden

Het traject voor het gezamenlijk formuleren van een gedragen en effectieve aanpak voor preventie van toekomstige funderingsschade is gestart in september 2013. Sinds de start is gewerkt aan een samenwerkingsverband van belanghebbenden. Hierbij zijn de belangrijkste belanghebbenden huiseigenaren, woningbouwcorporaties, gemeenten, Rijksoverheid, waterschappen, hypotheekverstrekkers en funderingsherstelbedrijven/bouw. Ook de rol van makelaars, notarissen en verzekeraars is genoemd. Deze partijen zijn twee keer samengekomen om gezamenlijk het dossier verder uit te werken en gezamenlijk beelden te delen over de invulling van het traject tot de Deltabeslissing.

Een gezamenlijk begrippenkader is hierbij van belang. Zo wordt bijvoorbeeld het begrip preventie in de praktijk op verschillende manieren geïnterpreteerd. Het volgende onderscheid werkt verhelderend:

- Voorkomen paalrot is het voorkomen dat houten funderingen door paalrot worden aangetast bijvoorbeeld door het nat houden of injecteren van palen.
- Voorkomen funderingsschade is breder; hiervoor geldt naast bovenstaande dat ook preventief funderingsherstel een oplossing is.
- Voorkomen funderingsproblemen is een nog bredere benadering; hiervoor geldt naast bovenstaande ook het wegnemen van onzekerheden, zodat er duidelijkheid ontstaat bij huiseigenaren en de situatie niet als probleem wordt ervaren (o.a. informatie/communicatie o.a. bij woningtransacties e.d.)

In deze groep is de meerwaarde van een gezamenlijk aanpak *keer op keer* onderschreven. Generieke conclusies van het traject tot nu toe zijn:

- Voorkomen van toekomstige funderingsschade is een groot maatschappelijk vraagstuk waar niet één partij voor aan te wijzen is die daar alleen verantwoordelijk voor is.
- Niets doen is geen optie. De betrokken partijen constateren dat dit vraagstuk alleen in gezamenlijkheid kan worden opgepakt. De interbestuurlijke Stuurgroep DPNH lijkt de aangewezen partij om de regie te nemen voor het traject tot aan september 2014. Wie voor de periode daarna de regie op zich zou kunnen nemen moet in het traject tot september worden bepaald.
- Het is niet ethisch of misschien zelfs 'onbehoorlijk bestuur' om dit vraagstuk te laten doorslepen en individuen op lange termijn op te zadelen met problemen die nu al worden onderkend.
- Het is een vraagstuk dat niet in een keer opgelost hoeft te worden, maar juist effectief kan worden aangepakt door een koppeling met andere opgaven (nu wordt nog te vaak sectoraal gedacht) en door spreiding over partijen en spreiding in de tijd.
- De huidige praktijk laten al mooie voorbeelden zien hoe dit vraagstuk effectief kan worden aangepakt door meekoppeling met andere opgaven.
- Er is al heel veel kennis over oplossingen. In het tot nu toe doorlopen traject is al veel van die kennis met elkaar gedeeld.

In het voortraject zijn de onderstaande aandachtspunten voor de organisatie en mogelijke tools genoemd:

- een onafhankelijk kennisplatform en innovatieprogramma met onderzoekinstellingen;
- een keuzeboom om te komen tot de meeste effectieve maatregelen;
- opnemen van funderingsschade als onderdeel van stresstest Model Afwegingskader(MAK);
- communicatie om bewustwording bij overheden als huiseigenaren op de lange termijn te vergroten;
- regie op databeheer en transparantie in beschikbare data, kennis en innovatievoorziening rondom grondwater en funderingsschade door gemeenten;
- ontwikkelen van een gedragscode om eenduidigheid in handelen te krijgen met ruimte voor maatwerk, met heldere verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden;
- adviestaak aan huiseigenaren toevoegen aan grondwaterzorgplicht gemeenten
- financiële en fiscale arrangementen ontwikkelen gedifferentieerd naar verschillende schaalniveaus;
- werken met pilots in praktijk en goede voorbeelden geeft enthousiasme en laat zien dat het vraagstuk effectief gezamenlijk aan te pakken is.

Er zijn door deze gezamenlijke partijen 12 onderwerpen benoemd, waarvan men aangeeft dat gezamenlijke uitwerking bijdraagt aan het hanteerbaar maken van het funderingsvraagstuk. Hierbij staan vier perspectieven centraal:³

- *Communicatie en informatie*: het gaat om de beschikbaarheid en toegankelijkheid van informatie over grondwater en fundering en over communicatie tussen belanghebbenden;
- *Techniek*: het gaat hier om de beschikbaarheid, ontwikkeling en kosten van technieken voor waterhuishoudkundige of funderingsherstelmaatregelen;
- *Juridische aspecten*: het gaat hier om taken en verantwoordelijkheden en de wettelijke grondslag hiervoor;
- *Financieel- economische aspecten*: het gaat hier om financieel-economische arrangementen als oplossing en om de financieel economische beoordeling van oplossingen.

4. WAT kan worden uitgewerkt als onderdeel van de Deltabeslissing (DBRA)

Voor ieder van deze 12 onderwerpen zal kort verwoord moeten worden wat er op deze onderwerpen nog moet worden gedaan en hoe dit zal plaatsvinden. Omdat de tekst voor de DBRA feitelijk in mei gereed dient te zijn, moet goed bekeken worden hoe de beschikbare tijd en middelen het meest effectief kunnen worden ingezet. In sommige onderwerpen zal voor mei nog extra energie moeten worden gestopt, terwijl voor andere onderwerpen dit niet nodig is. Hierbij kan met een geringe inspanning tot het beoogde resultaat worden gekomen. De belanghebbenden hebben in een gezamenlijke werksessie aangegeven welke van die 12 onderwerpen de komende periode extra aandacht behoeven:

1. Informatie grondwater en funderingen;
2. Financiële en fiscale arrangementen;
3. Pilots en showcases;
4. Verantwoordelijkheden en aansprakelijkheid;
5. Innovatieprogramma.

In de bijlage is een nadere toelichting op de genoemde onderwerpen opgenomen.

³ In figuur bijlage 1

Op basis van deze eventuele uitwerking kan voor 7 mei toegewerkt worden naar een voorstel voor de tekst die opgenomen kan worden in de DBRA. Voor de bestuurlijke tafel van 5 maart willen we de onderstaande concept tekst ter discussie voorleggen:

Belanghebbende partijen - in casu rijk, gemeenten, waterschappen, provincies, banken, eigenaar bewoners, corporaties – zijn het er over eens dat:

- *het funderingsvraagstuk een vraagstuk van groot maatschappelijk belang betreft;*
- *het de voorkeur geniet om schades zo veel mogelijk te voorkomen;*
- *de mogelijkheden daartoe maximaal moeten worden benut;*
- *daarvoor alleen een gezamenlijke aanpak succesvol kan zijn.*

De belanghebbende partijen hebben afgesproken om gezamenlijk een aanpak gericht op het voorkomen van funderingsschade op te stellen. Deze aanpak zal zich primair richten op 5 thema's: informatie over grondwater en funderingen, financiële en fiscale arrangementen, pilots en show-cases, verantwoordelijkheden en aansprakelijkheid en op een innovatieprogramma. De concrete aanpak wordt zo mogelijk vastgelegd in een door alle partijen te ondertekenen (intentie)overeenkomst in het najaar van 2014.

5. HOE kan het proces van maart tot september 2014 worden vormgegeven?

In deze paragraaf wordt ingegaan op de vraag hoe het traject van een 'gezamenlijke aanpak fundering' in de periode maart tot en met september 2014 vorm kan worden gegeven. Er wordt beschreven hoe de organisatie en de procedure worden ingericht. Er is een aantal uitgangspunten benoemd dat van belang is voor de keuzes die in het proces zijn gemaakt.

Uitgangspunten:

Er is een aantal uitgangs- en vertrekpunten dat belangrijk is voor het inrichten van het proces:

- *Regie bij DPNH:* de periode om te komen tot een breed gedragen aanpak is kort. Het ligt daarmee voor de hand dat voor deze periode de regie in handen blijft van het DPNH.
- *Daadkrachtige projectorganisatie:* het is niet zinvol noch mogelijk een complexe projectorganisatie op te tuigen voor deze periode. Voorgesteld is om de organisatie zo op te richten dat de regie centraal wordt vorm gegeven in een kernteam. Afhankelijk van het te kiezen scenario kunnen de geselecteerde onderwerpen door het kernteam worden opgepakt.
- *Complex vraagstuk:* De funderingsproblematiek is veelzijdig en complex. Er zijn vele oorzaken en oplossingen. Het vraagstuk moet in samenhang worden aangepakt. Het aantal participerende partijen is groot en de (financiële) belangen ook.
- *Meerwaarde van veel betrokken partijen.* De kracht van het gezamenlijk proces ligt in de betrokken organisaties. Het proces dient zo te worden ingericht dat zoveel mogelijk belanghebbenden deelnemen;
- *Maximaal benutten kennis en ervaring:* deelnemers hebben vaak veel kennis en ervaring. In dit traject gaat het erom deze kennis maximaal te benutten en de synergie te benutten van de trajecten die al goed lopen.
- *Veilige omgeving:* het is zaak een veilige en goed gefaciliteerde omgeving te creëren, waarin men zich vrij voelt deze kennis en ervaring te delen, zonder dat er vooraf blokkades voor potentiële oplossingsrichtingen zijn.
- *Duidelijkheid over procedure (tot eind september) en ieders verantwoordelijkheden daarin.*
- *Gericht en vlot proces:* een goed tempo en richting van het proces vragen om regie.

De belangrijkste governance vragen die in deze periode beantwoord moeten worden, zijn:

1. Wat is de gekozen optimale breedte/focus om dit vraagstuk op te pakken?
2. Wat wordt de bestuurlijke ophanging van het vervolg proces en wie heeft de regie?
3. Wat is een geschikte organisatie structuur om dit vraagstuk aan te pakken?

Ad 1) Wat is optimale breedte/focus om het vraagstuk op te pakken?

Er is een duidelijk onderscheid tussen de aanpak van de huidige schade gevallen, de curatieve aanpak vanuit BZK en het voorkomen van toekomstige schade, de preventieve aanpak (nationale strategie) geïnitieerd vanuit DPNH. Maar beide trajecten kunnen elkaar wel beïnvloeden en versterken. Richten we ons wel of niet op actief grondwaterpeilbeheer? Aardbevingen is een andere problematiek, maar mogelijk zijn er wel synergievoordelen te halen door de samenhang te bekijken. Een verbreding van de problematiek buiten het voorkomen van funderingsschade zal ertoe leiden dat DPNH niet de meest geëigende partij is voor het traject na september 2014

Ad 2) Wat wordt de bestuurlijke ophanging van het vervolg proces?

Nu is nog onduidelijk welke governance structuur het Deltaprogramma krijgt na 2014. Keuzes die ten aanzien van de scope worden gemaakt, hebben consequenties voor de manier waarop bestuurlijke inbedding van de beoogde gezamenlijke aanpak voorkomen funderingsschade, op de lange termijn zal worden vorm gegeven. Als het wordt gedefinieerd als alleen een waterhuishoudkundig vraagstuk ligt inbedding in de governance van het vervolg van het DP voor de hand. Maar als de scope veel breder wordt gedefinieerd dan ligt het DP minder voor de hand en moet gezocht worden naar een andere bestuurlijke inbedding. De regierol zal sterk variëren afhankelijk van het schaalniveau waarop gewerkt wordt. Op gemeentelijk niveau ligt een regierol door de gemeente meer voor de hand. Voor de landelijke regie rol en de bestuurlijke besluitvorming van dit funderingstraject na 2014 zijn meerder opties denkbaar:

- regierol en besluitvorming blijft bij Stuurgroep DPNH;
- regierol bij DPNH en besluitvorming in ander bestuurlijk overleg;
- regierol en besluitvorming in ander bestuurlijk overleg.

Ad 3) Wat is een geschikte organisatie structuur om dit vraagstuk aan te pakken?

De organisatie van de implementatie van de intentieovereenkomst is van belang voor het slagen van het traject en moet zo worden opgetuigd dat het beoogde doel kan worden gerealiseerd. Er dient recht te worden gedaan aan de complexiteit van het vraagstuk, het groot aantal belanghebbende organisaties en de wens van de gezamenlijke partners om een veilige omgeving te creëren.

6. Raming gewenste inspanningen

Er zijn voor het traject tot aan september twee scenario's denkbaar, die afhankelijk zijn van het belang die de betrokken partijen hechten aan het gezamenlijke traject en de mate waarin men dit in deze periode wil uitwerken. De scenario's leiden tot verschillende niveaus van noodzakelijke inspanningen van de stakeholders zelf (in eigen capaciteit) of ondersteuning van derden (in middelen):

- Scenario A: scenario zonder inhoudelijke uitwerking van de onderwerpen, wel leveren van input voor DBRA en globale contouren van intentieovereenkomst (geringe inspanning van de stakeholders);
- Scenario B: scenario met inhoudelijke uitwerking van de geselecteerde onderwerpen en leveren van input voor DBRA en uitwerking van intentieovereenkomst (grote inspanning van de stakeholders)

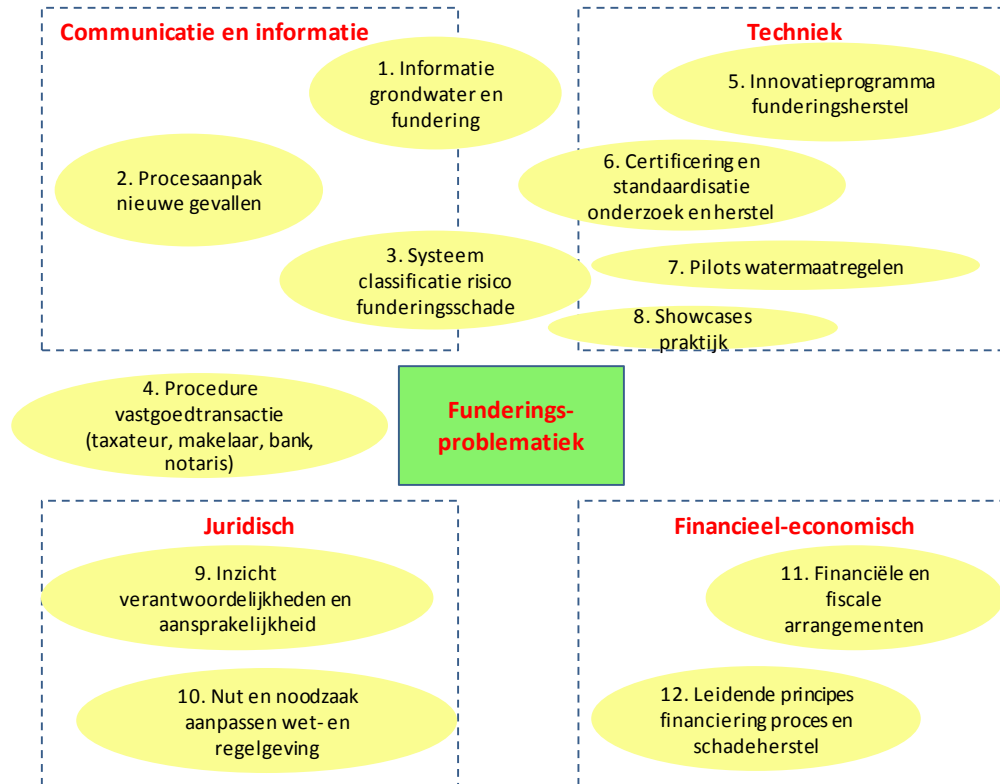
<i>Activiteiten</i>	<i>Scenario A</i>		<i>Scenario B</i>	
		Inspanning (in dagen)		Inspanning (in dagen)
Uitwerking niet geselecteerde onderwerpen	Nee		<i>Alleen voor wat en hoe vraag</i>	5
Uitwerking geselecteerde onderwerpen:	<i>Alleen voor wat en hoe vraag</i>		<i>Ook inhoudelijke uitwerking</i>	
Informatie grondwater en funderingen		2		30
Financiële en fiscale arrangementen		2		10
Pilots en showcases		2		30
Verantwoordelijkheden en aansprakelijkheid		2		10
Innovatieprogramma		2		5
Uitwerken governance vragen (incl. tekst DBRA)	Ja	5	Ja	10
Totale inspanning per scenario (in dagen)		15		100

Hierbij wordt gedacht aan een lichte organisatievorm van een kernteam die in deze periode circa 6 maal bij elkaar komt en circa 2 brede werksessies. In scenario B zal daarnaast in een paar werkgroepen de prioritaire onderwerpen worden uitgediept. Toetsing van draagvlak voor de concept intentieovereenkomst bij de achterban zal gedurende deze periode zo veel mogelijk worden gedaan in de reguliere commissievergaderingen.

Het DPNH heeft al zeer ruim geïnvesteerd in het draagvlaktraject tot nu toe en heeft aangegeven een bijdrage te willen leveren aan de bekostiging van het proces tot aan september 2014 ter hoogte van € 20 K. Voor de bestuurlijke tafel van 5 maart ligt de vraag voor welk scenario de voorkeur heeft en op welke manier andere partijen in capaciteit en/of in geld willen bijdragen voor het invullen van het gekozen scenario.

Bijlage 1: toelichting te verdiepen onderwerpen

Deze onderwerpen worden op de volgende pagina verder toegelicht

Scope

Bij het vaststellen van de uit te werken agendapunten speelt de te kiezen ‘scope’ van het gezamenlijk traject een belangrijke rol. Categorisering van de funderingsproblematiek langs de denklijn van de ‘mate van urgentie’, de ‘termijn’ waarop een oplossing noodzakelijk is en de ‘typen van oplossingsrichtingen’ helpen om funderingsproblemen hanteerbaar te maken:

Mate van urgentie	Termijn	Type oplossingen
1. Hoge urgentie:	< 10 jr.	oplossingen vooral bouwkundig
2. Midden urgentie	10 – 25 jr.	oplossingen water- en/of bouwkundig
3. Lage urgentie:	> 25 jr.	oplossingen water- en/of bouwkundig

Bijlage toelichting op de te verdiepen onderwerpen

<p>1. Informatie grondwater en fundering</p> <ul style="list-style-type: none"> Gemeenten maken bij hen beschikbare informatie over grondwaterstanden actief openbaar (zorgplicht grondwater), bijvoorbeeld via internet Gemeenten maken bij hen beschikbare informatie over fundering (archief BWT) actief openbaar (zorgplicht grondwater), bijvoorbeeld via internet Gemeenten communiceren actief over de relatie tussen grondwaterstanden en funderingen Gemeente zijn aanspreekbaar (is niet aansprakelijk) net als bij grondwateroverlast voor onderlast en funderingsproblemen: informeren in plaats van doorverwijzen 	<p>2. Pilots watermaatregelen</p> <ul style="list-style-type: none"> STOWA/RIONED programma met praktijk experimenten watermaatregelen
<p>3. Procesaanpak nieuwe gevallen (hoe te handelen bij nieuwe situaties)</p> <ul style="list-style-type: none"> Schets processtappen en rollen van traject onderzoek naar oorzaken/oplossingen nieuwe gevallen, voorwaarden: <ul style="list-style-type: none"> <i>Inhoudelijk</i> <ul style="list-style-type: none"> Brede verkenning oorzaken (water/ en bouwkundig) Brede verkenning mogelijke oplossingen, vanuit principe van de laagst maatschappelijke kosten op korte <u>en</u> lange termijn Koppelen met andere opgaven: woningverbetering, vloer en gevel isolatie Afwegingskader aanpak (doelmatigheidsafweging) Positie innemen t.a.v. verantwoordelijkheid-aansprakelijkheid (Dordrecht: niet aansprakelijk, wel verantwoordelijk) <i>Procesmatig</i> <ul style="list-style-type: none"> Gemeente voert regie en zit voor Vanuit mogelijke oorzaken betrokken partijen aan tafel Duidelijk tijdspad en aanpak (zie inhoudelijk) Open en eerlijke communicatie Helderheid over belangen 	<p>4. Showcases praktijk</p> <ul style="list-style-type: none"> Aansluiten bij Praktijkprogramma Bodem in oprichting
<p>5. Systeem classificatie risico funderingsschade</p> <ul style="list-style-type: none"> Aansluiten bij bestaande systemen en leren van systemen die in de jaren 80 zijn gebruikt bij funderingsherstel stedelijke vernieuwing (o.a. Amsterdam) Project BZK in opdracht van minister Blok 	<p>6. Inzicht verantwoordelijkheden en aansprakelijkheid</p> <ul style="list-style-type: none"> (digitale) Handreiking feitelijke wettelijke regels en jurisprudentie door gezamenlijke partijen
<p>7. Procedure vastgoedtransacties</p> <ul style="list-style-type: none"> Afspraak over verplicht onderdeel fundering taxatierapporten Afspraken over invulling zorgplicht hypotheek verstrekkers / hypothecaire akte Afspraken over invulling zorgplicht makelaars Funderingsparagraaf in koopcontract 	<p>8. Nut en noodzaak aanpassing wetgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> Verkenning nut & noodzaak aanpassing gemeentelijke grondwaterzorgplicht Verkenning nut & noodzaak aanpassing zorgplicht waterbeheerder (o.a. relatie peilbesluit e.d.) Verkenning nut & noodzaak aanpassing vergunningplicht grondwateronttrekkingen
<p>9. Innovatieprogramma funderingsherstel</p> <ul style="list-style-type: none"> opzet uitgangspunten innovatieprogramma technisch en governance verkennen mogelijkheden externe subsidies (Horizon 2020) 	<p>10. Financiële en fiscale arrangementen</p> <ul style="list-style-type: none"> Fonds voor schadeherstel fundering Aansluiten bij financiële arrangementen energieakkoord (BZK) Regelingen voor situaties met te lage LTV of LTI (SNV) Regelingen voor leningen met lage rente Spaarpotjes (al dan niet onder gunstig fiscale voorwaarden, bv vrijstelling vermogensheffing) in VVE verband of via de hypotheek Subsidie voor onderzoek Opkopen en in erfpacht uitgeven Andere fiscale oplossingen Verkenning voorwaarden hypotheekverstrekking (AFM)
<p>11. Certificering / standaardisering onderzoek en herstel</p> <ul style="list-style-type: none"> zie aanpak F3O Project BZK in opdracht van minister Blok 	<p>12. Leidende principes financiering proces en schadeherstel</p> <ul style="list-style-type: none"> Eigenaar vastgoed is primair aan zet bij schadeherstel Gemeente vult regierol en instrumenten (o.a. informatie, aanschrijven e.d.) in bij proces van onderzoek